

Puheenvuoro

Peuran osa

Sakari Mykrä

Photo: Mikko Rautiainen

Jälkiuria risteilee kevättalvisella nevalle. Peurat ovat uturoineet syvässä, kun taas suksenjäljet näkyvät vain vaivattomina piirtoina aamuyön pakkasen kuortamalla hangella. Tuuman vertaa eivät ole hiihtomiehet uponneet. Muutamien urien päässä kolme peuraa jo lasittuvin silmin valuttaa viimeisiä kuumia veriään läpi auringon pehmittämän hangen, ja kunkin luota jatkuu kipakoiden sauvaniskujen reunustama hiihdon jälki kohti peurojen pääjoukon jälkeensä jättämää ranniota.

Tokan sivulla yksi nuorista vaatimista tekee virheliikkeen poiketessaan sivuun jo soseeksi poljetulta väylältä. Lauman tasalla ollut hiihtäjä rynnistää peuran eteen, ja eläimen välimatka muuhun tokkaan kasvaa entisestään. Hiihtäjä saavuttaa peuran vaivatta, mutta kompuroi sitten hangen alta pistävään kiverävirtiseen männyntarriin juuri keihästyöhön ryhtyessään. Melkoisena onnenkantamoisena miehen onnistuu sentään teränsyrjällä sivaltaa pakenijaa kinnerjänteeseen. Kolmijalkaisena peura on syvässä lumessa avuton, ja nutistuu pian jälkiensä päähän pikkukirveen hamaran iskusta. Ajon rasitukset kipunoivat iällä olevan pyyntimiehen kintuissa. Hän potkaisee mäystimet paulakengistä, istahtaa eläimen selälle ja vääntää hennosta sarvesta peuran otsan omaansa vasten. Aurinko kuumottaa jo selkää ja petran lämmin haju tuntuu nokassa. Pienessä on pyytömiehen onni.

Jääkauden jälkeen tällä soisella Suomenniemellä on vuosisadasta toiseen asunut ja vaeltanut peuran sukua kymmenin tuhansin, ja tuo sama talvinen näytelmä samoin sankarein on eletty ja koettu miljoonia kertoja. Ihan kirjaimellisesti. Suomen kansa on peuralle paljosta velkaa. Melkein voisi sanoa, ettei vähempää kuin olemassaolonsa.

Vasonnan jälkeen peurat lihoivat kesät nevojen laiteilla ja niiden huolet olivat hyttysenkokoisia. No, joskus sentään karhun. Syksyllä sitten taas pantiin uutta peurapolvea alulle niin että kuntta lensi ja korpi raikui. Ja talviaamun harmaassa valkeudessa yhtenä

tokkana tuijotettiin tuikean petolauman askellusta, tai kuunneltiin pystyin korvin ja väräjävin sieraimin lähenevää suksen sohinaa... ja sitten taas kerran menttiin. Mentiin niin että tierat sinkoilivat. Taas kerran. Vuodesta, vuosikymmenestä ja vuosisadasta toiseen.

Se oli peuran osa. Suomalaisten onneksi.

Vähä vähältä karttui Suomen suku metsän ja veden viljalla, nauriilla ja rukiilla. Asutusta alkoi olla jo taaemminkin mailla. Hangasaitoja laadittiin vähän jokaiseen pätevään maastonkohtaan, ja suksimiestä riitti tokkien kannoille enemmän, kuin olisi ollut väliksi. Vaihtuvatpa jousi ja keihäskin kitkerää savua ja kipakoita kuulia sylkeviin peuraväljiin. Näine keinoineen ehti suomalainen tehdä syksyin ja talvin lahtia enemmän, kuin mitä peura-nuorisoa aina kevään ja kesän aikana varttui. Ikiaikaisilla peuramailla alkoi olla tyhjää.

Jokunen vuosi ennen itsenäisen Suomen syntyä ehätti senaatti sentään säätää jo liki kadonneelle peuralle täyden rauhan. Vaan liian verkkaan kantautuivat lain voimasanat korprien perukkaan sekä tuntureille, ja nuori Suomi sai sanoa hyvästit viimeisille villipeuroilleen. Virallisena kerrottu tieto antaa ymmärtää Suomen pysyneen sittemmin peuratta aina sotien jälkeiseen aikaan asti, mutta tosiasiaissa kyllä koparat naksuivat ja vaaleita kylkiä vilkkui Karjalan erämaissa Suomenkin puolella aina tuolloin tällöin kautta koko kaksi- ja kolmikymmenluvun.

Sodan sytyttyä ja sammuttua tuli suomalaisesta – tuosta entisestä nälkäisestä perässä-hiihtäjistä – peuran paras kaveri. Rajanseudun saloja suojeltiin, peuran rauhoitussäädökset olivat rikkomattomia ja palautettiinpa peuransukua Kainuusta vanhoille Suomenselän asumasijoilleenkin. Kahdeksankymmenvuotias Suomi sai taas laskea metsäpeurojaan tuhansissa, ja kaikki näytti hyvältä.

Valmiiksi asti ei työ ole kuitenkaan tullut. Peurojen suvun perimää tutkineet ovat todenneet, että metsäpeuran on tarpeen pysyä metsäpeurana ja poron porona. Puhtaan perimän säilymiseksi on päätetty, että näiden lähisukuisten keskinäistä viehtymystä on ihmisen välttämätöntä hillitä harkituin voimakeinoin. Tämä aivan oikein onkin, koska itse peurat ja porot eivät asian kanssa niin tarkkaa lukua tule pitäneeksi. Tehtävä tietää pysyväisluontoisia töitä poroelinkeinin eteläisellä rajalinjalla poikki koko maan. Helppoa vahtimistyö ei ole, mutta ei onneksi ihan mahdotontakaan, koska ongelman voi ainakin periaatteessa selättää rahalla.

Metsäpeurakannan tulevaisuuden yllä riippuu kuitenkin toinenkin tummanpuhuva pilvi. Äskeistä vielä isompi. Sen poispuhaltamiseen tarvitaan rahan sijasta hallinnollista rohkeutta. Uudella vuosituhannella ollaan Suomessa jälleen tilanteessa, jossa peurojen elämänlankoja katkeilee taajemmin, kuin mitä peurat itse ehättävät uusia punoa. Välittömin vaara kulkee nyt neljällä jalalla. Karhun ja ilveksen pääluku on taas entisten aikojen vankkaa tasoa. Suden ja ahman kannat ovat alhaisemmat, mutta elinvoimaiset nekin. Jos metsäpeuransukua mielitään kartuttaa, niin nykyrunsauksin eivät kaikki suurpetolajimme kaikille peuramaille kaikkina aikoina sovi. Tilanne olisi toinen, jos olisi peuralle tarjota rannattomia erämaita, mutta kun ei ole.

Sadan vuoden ikäisessä itsenäisessä Suomessa elää ja vähenee puolet meikäläisen metsäpeuran koko maailman kannasta. Itärajan takana hupenevasta toisesta puoliskosta ei kannata pelastusta odotella. Kaikki voitava on täällä tehtävä ahdingon helpottamiseksi. Sen tulee olla peuran osa nyt ja jatkossa. Sillä niin kuin on jo sanottu, Suomen kansa on peuralle paljosta velkaa.

Hyvä Suomi, ja hyvä Suomen peura!